

Nr 245.

Av herrar **Eronn** och **Vennerström**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till upptagande av i flottleder sjunket virke.

I de svenska flottlederna finnes en mängd sjunktimmer, representerande många miljoner kronors värde. Starka skäl föreligga att staten vidtager kraftiga åtgärder för återvinnande av dessa outnyttjade miljoner. I denna motion kräves ingripande från statsmakternas sida. Som motivering anföres följande av flottledsingeniören J. A. Melkersson på begäran utförda utredning om i allmän flottled sjunket virke.

Möjligheten till flottning av skogsalster vilar på förutsättningen, att de medelst detta transportsätt utfraktade föremålen, flottgodsen, kunna hålla sig flytande. Med andra ord, att flottgodsets specifika vikt måste vara mindre än vattnets. Så är förhållandet i regel. Dock kan det förekomma att virke, som lägges i flottleden för att transporteras vidare, så gott som genast sjunker. Till följd av vissa egenskaper hos detta virke har dess specifika vikt varit för hög, för att det skulle kunna flyta ens under helt kort tid. Men även hos flottgods, som vid transportens början haft nöjaktigt låg specifik vikt, har denna vikt ökats genom upptagande av vatten i större mängd än vanligt. Ett jämnviktsförhållande har då inträtt mellan flottgodset och vattnet, varvid det i *sjunkande* tillstånd varande flottgodset brukar ställa sig upprätt i leden (flottningsstadgans 18 § andra stycket). Upptages det då ej i land, vilket ofta sker genom flottningsledningens försorg, kan det driva med flottvattnet, därunder upptaga mer vatten och slutligen *fullständigt sjunka*. Då detta inträffar på ringa vattendjup, kan det förorsaka uppgrundning i leden. I den därav uppkomna virkeslagringen inmänger sig lätt sand, bark och andra med vattnet drivande ämnen, och uppgrundningen kan därav bliva fast

och varaktig. Eller kan virket sjunka invid stränderna och förorsaka olägenheter för strandägare och andra. — Om i sjunkande tillstånd varande virke ävensom om sådant, som sjunkit och vållat men för flottningen utomstående, finnas särskilda bestämmelser i gällande flottningsstadga (nyss åberopade § och 17 §), och sådana hava även intagits i förslaget till ny flottningsslagsstiftning, som av sakkunniga ingivits till kungl. justitiedepartementet den 14 december 1916. Däremot nämner nu gällande stadga intet om sjunket virke, som ej kan hänföras till någotdera av de båda nyss nämnda slagen.

På mindre vattendjup och således framförallt i de smärre vattendragen kan det sjunkna virket utan synnerlig svårighet upptagas. Större mängder hopas ej heller där. I så fall skulle leden kunna helt ifyllas, och vattnet då taga sig nya vägar. Sådana uppgrundningar och risker vilja såväl strandägarna som flottningsledningen förekomma. Nyss åberopade §§ i flottningsstadgan giva anvisningar om förfarandet härvid. Ej heller ha vi att förvänta oss att påträffa sjunket virke på ställen i vattendragen, där temlig vattenhastighet råder. Här, där till och med sten och bråte följa med vattnet, nedspolas även virket om än tyngt av vatten. I lugnvattnen och särskilt där virket måst hållas samlat en längre tid såsom i timmermagasin och vid skiljningsställen påträffas det mesta sjunkvirket. Här förekommer det även på mindre vattendjup inom de av bommar begränsade områdena, varest det ej sällan nedsjunker i bottenens ler- och dyjord och kan där vila i flera varv på varandra.

För upptagningen fordras rätt betydande anordningar. Blotta undersökningen om förekomsten och mängden av sjunkvirke på en viss plats är ett varken lätt eller billigt företag. För själva upptagningen ha konstruerats särskilda maskiner. Även ha dykare anlåtats. Dock kunna inga anordningar göras, varigenom någon kännedom före upptagningen kan erhållas, om vilka de ursprungliga ägarna till det sjunkna virket varit. Tydligt föreligger stor risk att få kostnaderna för upptagningen betäckta genom värdet av det upptagna virket. Skulle emellertid förhållandena för upptagning ordnas och uppmuntra till företagsamhet, torde väl metoder och redskap för undersökningen och upptagningen komma att utvecklas och förbättras, så att nu svårtillgängligt sjunkgods tillförlitligare och lättare kunde bringas i dagen.

Det sjunkna virket representerar ej obetydliga värden, som nu ej utnyttjas så, som önskligt vore. En enkel kalkyl må söka giva en antydan härom. Under åren 1908—1912 utflottades i de viktigare nordsvenska vattendragen från och med Kalixälven till och med Klarälven i medeltal

pr år cirka 67,000,000 flottgodsenheter. Med ett medelkubikinnehåll av 5,17 engelska kubikfot verklig massa pr sådan enhet uppgår flottgodsmängden pr år till c:a 346,500,000 eng. kbf. verklig massa. Vid ett medelpris av 30 öre kbf. blir värdet av den årliga flottgodsmängden 103,950,000 kronor. — Om medelsjunksningsprocenten sättes till $2\frac{1}{2}$, är således den årligen sjunkna massan c:a 8,663,000 kbf. med ett värde av c:a 2,600,000 kronor. — Beräkningen rör sig om en sen tidsperiod, då på grund av egenskaper hos virket sjunkningstendensen varit större än före denna tid. Men när flottningen den tiden ofta var två och flerårig, var sjunksningsprocenten då ändock hög. Att märka är, att virke, som legat sjunket även under en mycket lång tid, är av god kvalitet och föga skadat av vattnet. Ovanstående siffror äro approximativa, men ej höga.

Hur stor del av här antydda oerhörda mängder av sjunket virke, som kan upptagas, må nu lämnas osagt. En obetydlig del har redan upptagits; i den här gjorda beräkningen kan en ringa del ej hava gått till botten, utan förkommit på annat sätt, och sålunda ej finnas bland sjunkvirket; en stor mängd har sjunkit i de milslånga lugnvattnen och utspritts för mycket för att kunna ekonomiskt fördelaktigt undersökas och upptagas; en del ligger på för djupt vatten härför; på en del ställen kan virket ligga för djupt nedsjunkit i dy- och lerbotten.

Men om blott en ringa bråkdel av vår beräknade virkesmassa kunde upptagas skulle ej obetydliga värden räddas, som nu ligga utan att tillgodogöras.

Ett spörsmål, som i första hand framträder till besvarande, är frågan, vem bör tillerkännas rätt att upptaga sjunket virke och huruvida flottningsföreningen bör åläggas skyldighet därtill, även när skada av sjunkvirket ej kan påvisas. Att enligt gällande författningar rätt för föreningen föreligger att själv ombesörja virkets upptagning ur leden torde få anses vara klart och praktiseras även. Här möter oss dock den för dessa frågor genomgående svårigheten, att vid upptagningen måste förutsättas att icke virkets ägare åsamkas en förlust (eller att andra tillskyndas sådan) som resultat av företaget. Föreningen torde ej heller vara befogad att helt tillägna sig det upptagna virket utan vara skyldig att efter avdrag av upptagningskostnaderna tillstå ägaren sitt virke, därest denne är känd. Någon skyldighet för föreningen att upptaga sjunkvirket, när skada därav ej vållas, känna däremot våra flottningsförfattningar ej till. Huruvida åter ägaren till virket kan anses befogad att själv upptaga sitt virke, kan vara tvivelaktigt. I regel torde han ej äga

rätt därtill, enär han ej på förhand har grund för ett påstående, att honom tillhörigt virke skulle finnas sjunket på viss plats i leden. I varje fall äger han därvid ej att upptaga annat än sitt eget, och då jämte hans eget så gott som alltid kan väntas finnas andra flottande tillhörigt, skulle risken för undersöknings- och upptagningskostnaden, som ju skulle kunna blott träffa hans anpart, troligen bliva så stor, att hans rätt därvid komme att sakna all betydelse. Utomstående personer hava ingen rätt att upptaga virke utom i fall då skada av sjunkvirket tillskyndas strandägare, såsom förut nämnts. Praxis har dock någon gång varit, att Konungens befallningshavande lämnat viss person på ansökan tillstånd att på viss plats upptaga och tillgodogöra sig sjunkvirke. Numera lærer sådant tillstånd ej meddelas, bland annat av det skäl, att det vore ett intrång i föreningens tillerkända målsmanskap över leden och virket, ävensom att konflikt lätt skulle uppstå mellan föreningen och upptagaren, ty upptagning av sjunkvirke kan ej utan att träda grannlagenheten för nära tillåtas, medan flottgods finnes i magasinen, och flottningen på andra ställen i leden får ej hindras av upptagningsarbetet.

Ägaren till flottgods i allmän flottled anges av å virket påslagna av vederbörande flottningsstyrelse godkända märken (flottningsstadgans 15 §). Denna äganderätt kan rimligtvis icke få anses förlorad omedelbart med sjunkandet. Det orimliga i en motsatt uppfattning framstår bland annat i de ej sällsynta fall, då virke har sjunkit i något av de grunda magasin, som omnämnts i början av detta yttrande. Vattenytan kan därefter under samma flottningsår, som sjunkningen skett, hava sänkt sig, varefter sjunkvirket lätt kan upptagas på land, tillställas sin ägare eller efter nödig torkning åter införas i flottleden och som flottgods under ett följande flottningsår uppnå sin ursprungliga bestämmelseort. Det har sålunda knappt hunnit lämna flottningsföreningens vård för att åter ingå hos denna — men skulle på denna korta mellantid hava frångått sin ägare för all framtid. — Vid bedömande av sjunkvirkesfrågan får även tagas under omprövning huru rätteligen bör förfaras, då ägarerättsmärket, efter sedan dess innehavare dragit sig tillbaka från flottningsrörelsen i vattendraget, överlämnats till annan flottande, vars virke i sin ordning kan hava sjunkit på samma ställe som den förstnämndas. Tvänne personer kunna i så fall hava berättigade anspråk att uppträda som ursprungliga ägare till det med detta märke försedda flottgodset. För det omärkta virket och det, som kan befinnas vara otydligt märkt, är flottningsföreningen målsman lika väl som för sådana flottgods i allmänhet (flottn.-stadgans 16 §), där målsmansskapet ej skall anses vara förlorat,

men om den kostnad, som upptaget virke tidigare ådragit flottningföreningen för sin frakt (flottning) från ivältningsplatsen till sjunkningsstället eller om det omärkta eller otydligt märkta skall drabbas av dubbla transportavgifter i enlighet med flottningsstadgans 16 §, därom finnes dock ingenstädes något som helst uttalande. För de fall, då äganderätten nu anses vara förlorad, saknas bestämmelser till ledning för besluten åt vilken rätten till upptagning må lämnas eller till vilken företräde bör givas, där flere än en kan ifrågasättas att erhålla tillstånd till upptagningen. Den ursprunglige ägarens rätt bör väl i vissa fall bevakas och sättet här för torde böra bestämmas. (Lagen ³⁰/₅ 73 om bottenfynd läser väl här ha föga tillämpning).

Kan det påvisas, att så stora värden kunna förväntas räddade genom en ordnad upptagning, som förestående vill giva en antydning om, må ifrågasättas, om icke det allmänna borde komma i åtnjutande av en uppkommen vinst eller del därav. Att en enskild person eller bolag eller flottningföreningen helt skall bliva ägare till vinsten är tydligen orätt och vad föreningen beträffar redan framhållet. Någon viss plats eller visst flottningsdistrikt kan ej äga någon förmånsrätt till virket, ty detta har i regel nedförts från avlägset belägna flottleder och skogar, vadan icke heller en uppkommen vinst kan med berättigande böra tillgodogöras för viss flottled eller distrikt, ej heller till närgränsande skogars förbättring eller till ortsbehov.

Att frågan är av den betydelse, att den förtjänar utredning och att föreskrifter saknas, antingen nu upptagningen skall överlämnas åt enskild person efter ansökan hos Konungens befallningshavande, eller i vissa fall flottningföreningen bör utföra upptagningen eller denna skall ske för allmänt bästa, torde vara tydligt av förestående enkla utredning. Visserligen säga sig stiftarne till 1880 års flottningsförfattningar i motiven till 16 § flottningsstadgan med avsikt hava utelämnat föreskrifter om förfarandet vid tillgodogörandet av sjunkvirke och överlämnat bedömandet åt allmän lag. Men sedan den tiden hava förhållandena ändrats, framförallt har mängden av sjunkvirke ökat. Frågan är nu av så stort allmänt och enskilt intresse, att nödig utredning torde böra verkställas genom vederbörande departement av lämpliga sakkunniga.

Med denna motivering hemställas,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning på vad sätt och under vilka villkor, genom statens medverkan, åtgärder må vidtagas för upp-

tagandet av i flottleder sjunket virke, under förutsättning att det allmänna kommer i åtnjutande av skäligen del av den uppkommande vinsten.

Stockholm den 30 januari 1918.

Rikard Eronn.

Ivar Vennerström.
